

5. Горбей А.В., Созанська І.П. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття. URL: molodyvcheny.in.ua/files/conf/law/14dec 2015/14.pdf

6. Козоріз Г.Г. Соціальне страхування як елемент державної соціальної політики. *Регіональна економіка*. 2016. № 1. с.70–77.

Осоховська Світлана Леонідівна

Заступник керівника апарату – начальник відділу аналітичної, організаційної роботи та планування апарату Горохівської райдержадміністрації
os1982@ukr.net

ПОСИЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ САМОСТІЙНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ

Формування місцевого бюджету є одним із найважливіших питань для новоствореної об'єднаної територіальної громади (ОТГ). Для пльнування бюджету ОТГ, насамперед, слід зясувати із яких саме доходів та видатків може складатись її новий бюджет. Особливості формування та виконання бюджетів ОТГ визначено ч. 4 ст. 67 Бюджетного кодексу України та п. 38 Прикінцевих та перехідних ухвал до нього. ОТГ, які створені за законом та перспективним планом формування територій громад області, мають такі самі повноваження, як міста обласного значення та прямі міжбюджетні зносини з державним бюджетом. Що це означає для бюджетів ОТГ? Доходи бюджетів ОТГ формуватимуться за рахунок таких джерел доходів, як і у містах обласного значення. До бюджетів ОТГ, крім доходів, що зараховуються до бюджетів сільських, селищних, міських міст районного значення, також зараховуватиметься 60% податку на доходи фізичних осіб.

Реформа децентралізації передбачає перехід на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом новостворених об'єднаних територіальних громад. Такий стимул дає змогу прискорити процес об'єднання і довести твердження «успішні громади є локомотивом розвитку країни». Для бюджетів ОТГ застосовується горизонтальне вирівнювання податкової спроможності: визначається базова (з державного бюджету – місцевому) чи реверсна (з місцевого бюджету – держбюджету) дотація.

Для проведення розрахунку обсягів дотацій застосовують такі показники:

- чисельність населення (опирається на офіційну звітність Державної служби статистики України щодо наявного населення на початок року, який передує плановому);

- надходження податку на доходи фізичних осіб у частині, що зараховується до відповідного бюджету (для бюджетів об'єднаних громад – це 60%) за останній звітний період;

- індекс податкоспроможності бюджету (визначається як співвідношення надходжень податку на доходи фізичних осіб на одного мешканця за визначеним бюджетом до визначеного такого ж середнього показника по Україні).

Базову дотацію отримують місцеві бюджети з рівнем надходжень податку на доходи фізичних осіб на одного жителя нижче 0,9 середнього показника по Україні (тобто 80 відсотків складової, необхідної до рівня показника 0,9). Для бюджетів, де цей показник вищий за 1,1 середнього в Україні, застосовується реверсна дотація (вилучається до державного бюджету 50% перевищення індексу податкоспроможності 1,1).

У бюджетах ОТГ з показником надходження податку на доходи фізичних осіб на одного жителя в межах від 0,9 до 1,1 вирівнювання не здійснюється (ні базова, ні реверсна дотацій не перераховуються).

Решту платежів (окрім податку на доходи фізичних осіб), справляння яких передбачено до відповідного бюджету в розрахунки не вносяться і залишаються в повному обсязі у розпорядженні місцевих органів влади.

Поза самоврядними повноваженнями органи самоврядування ОТГ виконують ті, що делеговані державою (утримання закладів освіти, охорони здоров'я, культури, спорту, соціального захисту та соціального забезпечення тощо). Для належного виконання цих повноважень бюджети об'єднаних громад отримують освітню та медичну субвенції з державного бюджету. Питання надання таких субвенцій урегульовано статтями 1032 та 1034 Бюджетного кодексу України. Розподіл цих субвенцій між місцевими бюджетами здійснюється на основі формули, яка розробляється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у зумовленій сфері. Шляхи використання коштів зазначених субвенцій визначає Кабінет Міністрів України.

ОТГ отримують підтримку від держави у вигляді субвенції на формування інфраструктури ОТГ, – згідно з планом соціально-

економічного розвитку такої територіальної громади, – за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку, а також завдяки іншим субвенціям та дотаціям із державного бюджету, якщо є підстави для надання та отримання визначених міжбюджетних трансфертів.

Місцеві ради об'єднаних громад мають право здійснювати місцеві запозичення: місцеві внутрішні запозичення; місцеві зовнішні запозичення, зокрема, завдяки кредитам (позикам) міжнародних фінансових організацій. Однак слід мати на увазі, що видатки на обслуговування боргу здійснюються за рахунок загального фонду відповідного бюджету.

Рада ОТГ здійснює контроль за виконанням рішення про бюджет ОТГ, а облдержадміністрація забезпечує контроль за відповідністю бюджетному законодавству показників затверджених бюджетів ОТГ, розпису бюджету, кошторисів бюджетних установ та інших документів, які використовуються в бюджетному процесі (п. 2 ч. 1 ст. 115 БКУ). Перелік випадків порушення бюджетного законодавства визначено у ст. 116 БКУ. Заходи впливу у разі порушення бюджетного законодавства визначено ст. 117 БКУ.

Слід усвідомлювати, що без посилення зацікавленості новоствореного органу влади у залученні якомога більшої кількості відповідних видів надходжень, наповнення бюджету ОТГ не відбудеться. Саме тому, необхідно виважено ставитись до встановлення ставок місцевих податків і зборів та надання пільг щодо їх сплати, пам'ятаючи, що володіння землею, нерухомістю, транспортними засобами – це ознака рівня доходів (особливо при наданні пільг із податку на нерухомість для фізичних осіб; зважувати їхній майновий стан та рівень доходів).

Заради ефективного планування дохідної частини бюджетів ОТГ та реальних можливостей збільшення надходжень відповідних бюджетів, органам місцевої влади слід співпрацювати з фіскальними органами з питань: визначення кількості осіб, що сплачують податки; обсягу їх нарахувань; забезпечення вчасного і повного виконання платниками податків своїх податкових зобов'язань; рівня добровільного виконання платниками вимог податкового законодавства; вивчення стану платіжної дисципліни; виявлення та залучення до сплати роботодавців та громадян із метою запобігання сплати заробітної плати в «конвертах», тощо.

Як саме витратити кошти місцевого бюджету, визначає виключно відповідна місцева рада. На відміну від доходів, видатки бюджету у переважній більшості потенційно можна віднести до бюджетних стимулів.

Безпосереднє перетворення видатків бюджету у стимули можливе завдяки вибору прогресивних напрямів бюджетного фінансування (спрямування коштів на удосконалення галузевої та територіальної структури економіки, першочергове забезпечення галузей і виробництв, які забезпечують високі темпи розвитку) та форм і порядку виділення бюджетних коштів окремим суб'єктам бюджетних відносин, оптимізації мережі, тощо.

З метою підвищення публічності та прозорості у формуванні та використанні бюджетних коштів громади доцільним є встановлення власних обов'язкових процедур публічності і прозорості витрачання бюджетних коштів, які б робили зловживання неможливими, або, принаймні, доволі складними. Такими процедурами можуть бути: ухвала положення про проведення бюджетних слухань, залучення засобів масової інформації на основні етапи бюджетного процесу (схвалення і затвердження бюджету, періодична публікація підсумків виконання, обговорення витрат бюджету в населених пунктах за сприяння старост та членів виконкому), прозорість проведення тендерних закупівель, випуск інформаційних брошур щодо цих процедур та розміщення їх у доступних для мешканців місцях та на сайтах громад, звіти місцевих депутатів і посадових осіб перед виборцями та інші заходи. Значною мірою підвищенню ефективності використання бюджетних коштів можуть сприяти окремі ініціативи з боку громадянського суспільства (від експертної аналітики відкритих даних, особливо щодо витрат бюджетних коштів та публічних закупівель, до участі у прийнятті рішень щодо розподілу коштів). Дуже корисним може бути застосування інтерактивних веб-сайтів, де є не лише актуальна інформація у форматі відкритих даних, а й функція коментування, обговорення, надання пропозицій.

Отже, підводячи підсумки вище викладеного відзначимо, що в результаті об'єднання територіальні громади отримають в своє розпорядження додаткові фінансові ресурси та матимуть прямі міжбюджетні відносини із державним бюджетом.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний Кодекс України від 08.07.2010 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

2. Кириленко О. П., Русін В. М. Фінансове забезпечення об'єднаних територіальних громад: стан, проблеми та шляхи їх вирішення / О. П. Кириленко, В. М. Русін // Сектори економіки в процесі реалізації державної регіональної політики : Дванадцяті регіональні та муніципальні читання : зб.

матеріалів доп. міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль : СМП «Тайп», 2017. С. 55-58.

3. Коваленко М.А. Шляхи поліпшення фінансового забезпечення діяльності територіальних громад / М.А. Коваленко, Г.М. Швороб, Т.О. Мацієвич. // *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2014. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ttpdu_2014_1_23.pdf

4. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. *Урядовий кур'єр*. 2014. № 67.

5. Овчаренко Т. Особливості формування та виконання бюджету об'єднаних територіальних громад / Т. Овчаренко, А. Бочі, В. Поворозник. // *Фінансова прозорість об'єднаних громад*. К., 2015.

6. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади : навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / О. Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русін / Асоціація міст України К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 396 с.

7. Русін В. Реформування адміністративно-територіального устрою в контексті зміцнення фінансових основ місцевого самоврядування. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2013. Вип. 4. С. 53–62.

8. Федів І. Львів: досвід адміністративної реформи на рівні місцевого самоврядування: монографія. К.: Українська Академія державного управління, 2001. 402 с.

Пальчиковський Віталій Григорович

Заступник начальника відділу контролю за відшкодуванням ПДВ
ГУ ДФС у Тернопільській області
vitalij.p@gmail.com

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що в умовах сьогодення фінансовою основою функціонування держави є податки, адже саме вони забезпечують більшу частину доходів бюджетів, мобілізуючи грошові ресурси для фінансування державних видатків. У сучасних умовах господарювання податки служать не лише джерелом наповнення бюджетів, а й дієвим інструментом державного регулювання економіки,